

Spis treści

Wstęp	13
Rozdział 1. Ramy teoretyczno-metodologiczne narracji o praktyce edukacyjnej XX wieku	25
1.1. Wprowadzenie	25
1.2. Badanie kultury	27
1.3. Model badań społecznej praktyki edukacyjnej w przestrzeni kulturowej	30
1.4. Transgresja historyczna jako teoretyczny kontekst badań nad społeczną praktyką edukacyjną	33
1.5. Narracja jako forma wypowiedzi	37
1.5.1. Kontekst filozoficzno-teoretyczny zainteresowania się narracjami w naukach humanistycznych	41
1.5.2. „Narratologia” jako dziedzina współczesnych badań kultury .	42
1.5.3. Wykorzystanie wiedzy o narracjach w badaniach nad edukacją	43
1.5.4. Narracje historyczne w naukach humanistycznych	45
1.6. Założenia konstytuujące formę, strukturę i treść narracji	47
1.7. Podsumowanie. Czym jest prezentowany tekst kulturowy?	52
Rozdział 2. Druga Rzeczpospolita (1918–1939)	57
2.1. Wprowadzenie	57
2.2. Uwarunkowania polityczne, społeczne i ekonomiczne związane z powstawaniem państwa oraz budowaniem struktur administracyjnych II RP	58
2.3. Problemy związane z budowaniem i funkcjonowaniem systemu oświatowego	65
2.3.1. Lata 1921–1932	65
2.3.1.1. Kształcenie nauczycieli	69
2.3.1.2. Sieć szkolna	71
2.3.2. Reforma oświatowa 1932 roku – ustawa Jędrzejewiczowska .	72
2.4. Problemy kształcenia na poziomie wyższym	74
2.4.1. Powstawanie instytucji kształcenia na poziomie wyższym .	75

2.4.2.	Włączenie kształcenia nauczycieli w struktury akademickie .	78
2.5.	Najważniejsze problemy rozwiązywane przez II RP za pomocą instytucji edukacyjnych	84
2.5.1.	Likwidacja analfabetyzmu	85
2.5.2.	Zmiana struktury społecznej	85
2.5.3.	Budowanie tożsamości narodowej, państwowej i społecznej	87
2.6.	Kontekst kulturowy zmian w praktyce edukacyjnej	89
2.6.1.	Najważniejsze idee epoki nowoczesnej w Europie Zachodniej i reformy oświatowe z nimi związane	90
2.6.1.1.	Kształtowanie się Europy jako wspólnoty kulturowej	90
2.6.1.2.	Najważniejsze idee Europy Zachodniej w epoce nowoczesnej .	92
2.6.2.	Praktyka oświatowa niektórych krajów Europy od XVIII wieku	98
2.6.2.1.	Praktyka oświatowa Francji	99
2.6.2.2.	Praktyka oświatowa w państwach, do których zostały włączone ziemie polskie w wyniku zaborów	101
2.6.3.	Wzorce osobowe możliwe do zaakceptowania w II RP . . .	109
2.6.3.1.	„Człowiek zabawy” jako wzór kultury szlacheckiej .	111
2.6.3.2.	„Człowiek pracy” jako wzór kultury chłopskiej . . .	113
2.6.3.3.	„Człowiek dobrze wychowany” jako wzór kultury inteligentkiej	115
2.7.	Odpowiedź pedagogiki polskiej na wyzwania przełomu XIX i XX wieku	119
2.7.1.	Uniwersytet Lwowski – inicjatywy profesora Kazimierza Twardowskiego	120
2.7.2.	Uniwersytet Jagielloński – inicjatywy profesora Władysława Heinricha	130
2.7.3.	Nurt pedologiczny w Polsce	132
2.7.4.	Popularyzacja wiedzy o edukacji. Kongresy pedagogiczne i czasopisma	139
2.8.	Podsumowanie. Logika zmian w społecznej praktyce edukacyjnej II RP	143
Rozdział 3. Między Drugą Rzeczpospolitą a Polską Rzeczpospolitą Ludową (1939–1952)		
3.1.	Wprowadzenie	153
3.2.	Polska w warunkach utraty niepodległości i zagrożenia dwoma totalitaryzmami	154

3.3.	Polityka oświatowa na ziemiach polskich po ich włączeniu do III Rzeszy i ZSRR	158
3.3.1.	Polityka oświatowa na ziemiach włączonych bezpośrednio do III Rzeszy	158
3.3.2.	Polityka oświatowa w Generalnym Gubernatorstwie	159
3.3.3.	Polityka oświatowa na ziemiach włączonych bezpośrednio do ZSRR	161
3.4.	Polska w konspiracji	164
3.4.1.	Tajne szkolnictwo ogólnokształcące	165
3.4.2.	Szkolnictwo wyższe	166
3.5.	Tryumf Wielkiego Przymierza a sprawa Polski na arenie międzynarodowej	168
3.5.1.	Polska w strefie wpływów ZSRR	170
3.5.2.	Program przejścia władzy w Polsce	171
3.5.2.1.	Likwidacja struktur Polskiego Państwa Podziemnego	172
3.5.2.2.	Likwidacja własności prywatnej środków produkcji	173
3.5.2.3.	Stworzenie rozbudowanego aparatu przymusu (kontrola, inwigilacja, represja i terroru)	173
3.5.2.4.	Legitymizacja nowej władzy	174
3.6.	Tworzenie warunków do przeprowadzenia „wielkiej zmiany kulturowej”	176
3.6.1.	Totalitaryzm komunistyczny	176
3.6.2.	Program i proces sowietyzacji	181
3.6.3.	Fenomen sowietyzacji	182
3.6.4.	Cele i zadania związane z uruchomieniem „ofensywy ideologicznej”	184
3.7.	Ofensywa ideologiczna w Polsce	186
3.7.1.	Kierunek zmian w dziedzinie języka	191
3.7.2.	Kierunek zmian w nauce	195
3.7.3.	Kierunek zmian w literaturze i innych sztukach – socrealizm	202
3.7.4.	Kierunek zmian w relacjach między państwem a Kościołem	211
3.8.	Podsumowanie. Logika zmian w praktyce edukacyjnej w latach wielkiej zmiany polityczno-kulturowej	216
Rozdział 4.	Polska Rzeczpospolita Ludowa (1952–1989)	220
4.1.	Wprowadzenie	220
4.2.	Bilans strat – diagnoza stanu	221

4.3.	Lata 1944–1956	224
4.3.1.	Zmiany w systemie oświatowym (ogólnokształcącym) ...	225
4.3.1.1.	Tworzenie administracji oświatowej	227
4.3.1.2.	Przygotowania do reformy oświatowej	229
4.3.1.3.	Najważniejsze dekryty dotyczące organizacji szkolnictwa w latach 1944–1948	236
4.3.1.4.	Przygotowania do przeprowadzenia ofensywy ideologicznej w systemie oświaty	240
4.3.1.5.	Akcja likwidacji analfabetyzmu	242
4.3.1.6.	Zmiany w obszarze ideałów i celów edukacyjnych	247
4.3.1.7.	Reforma programowa – zmiany w treściach i celach kształcenia (nauczania i wychowania) ...	255
4.3.2.	Realizacja zmian w segmencie kształcenia zawodowego ..	259
4.3.3.	Polityka kadrowa i kształcenie nauczycieli dla szkół podstawowych	262
4.3.4.	Zmiany w nauce i w szkolnictwie wyższym	265
4.3.4.1.	Pierwszy Kongres Nauki Polskiej	267
4.3.4.2.	Nowa organizacja nauki	270
4.3.4.3.	Zmiany w strukturze i funkcjonowaniu uczelni ...	272
4.3.5.	Konstytucyjne zmiany w obszarze edukacji	277
4.4.	Lata 1957–1989	281
4.4.1.	Transgresyjne ujęcie zmian dokonanych w latach 1944–1956	281
4.4.2.	Proces destalinizacji po roku 1956	284
4.4.3.	Kontynuacja i zmiana w systemie oświatowym lat 1957–1989	290
4.4.3.1.	Proces zmian oświatowych w latach 1952–1961 ..	292
4.4.3.2.	Proces zmian oświatowych w latach 1961–1973 ..	296
4.4.3.3.	Reforma oświaty w 1973 roku	300
4.4.3.4.	Dryfowanie oświaty po 1973 roku	304
4.4.4.	Kontynuacja i zmiana w polityce wobec nauki i szkolnictwa wyższego	307
4.4.4.1.	Kierunek zmian w nauce i szkolnictwie wyższym po 1956 roku	308
4.4.4.2.	Zmiany w kształceniu nauczycieli i pedagogów po 1956 roku	314
4.5.	Pedagogika w procesie wielkiej zmiany kulturowej	325
4.6.	Ruch oporu wobec zmiany kulturowej i jej skutków w oświacie i nauce	344
4.6.1.	Opozycja antysystemowa w PRL-u	346

4.4.2.	Problem reformy oświatowej w działaniach opozycji demokratycznej	348
4.7.	Podsumowanie. Logika zmian w praktyce edukacyjnej PRL-u ..	358
Rozdział 5.	Trzecia Rzeczpospolita (po 1989 roku)	363
5.1.	Wprowadzenie	363
5.2.	Uwikłanie zmiany kulturowej w proces transformacji systemowej	365
5.3.	Problem zmian oświatowych w Europie i Stanach Zjednoczonych	370
5.4.	Reformy oświatowe po 1989 roku	377
5.4.1.	Ustawa o systemie oświaty z 1991 roku	378
5.4.2.	Ustawa o systemie oświaty z 1999 roku	380
5.5.	Monitorowanie zmian w systemie oświaty	382
5.5.1.	Raporty OECD	384
5.5.2.	<i>Spółeczeństwo w drodze do wiedzy. Raport o stanie edukacji 2010</i>	386
5.5.3.	Badania nad młodzieżą	389
5.6.	Kontynuacja i zmiana w szkolnictwie wyższym	394
5.7.	Pedagogika w warunkach zmiany kulturowej	399
5.8.	Kształcenie nauczycieli i pedagogów	400
5.9.	Podsumowanie. Logika zmian w praktyce edukacyjnej III RP ..	407
5.9.1.	Logika zmian w praktyce oświatowej	407
5.9.2.	Logika zmian w nauce i szkolnictwie wyższym	411
	Zakończenie. Imponderabilia wielkiej zmiany	413
	Bibliografia	428
	Kalendarium	445
	Wykaz skrótów	471
	Spis rycin i tabel	474